

Cristinel Munteanu:

Tradition and Innovation in Language and Linguistics. A Coserian Perspective.

Frankfurt am Main: Peter Lang, 2017, 204 s. Romanistische Arbeiten interkulturell und interdisziplinär, 19. ISBN 978-3-631-72718-8.

Cristinel Munteanu se dlouhodobě zabývá studiem a rozvíjením díla Eugenia Coseria. Řadu svých textů z posledních šesti let, publikovaných porůznu v časopisech a sbornících, nyní spojil do knižního výboru. Ten je rozdělen do tří tematických oddílů, z nichž každý obsahuje čtyři texty.

Texty prvního oddílu jsou věnovány filozofii jazyka. V příspěvku *On the Real Object of Linguistics* (str. 13–28) se autor ve stopách Eugenia Coseria a dalších autorů zabývá místem jazykovědy v systému věd. Prezentuje a diskutuje Coseriovo třídění věd na 1) historii (vědu o individuálním), 2) vědy o obecném, kam spadají a) matematické vědy, b) přírodní vědy, c) kulturní/humanitní vědy (sem pak patří lingvistika), 3) filozofii (vědu o univerzálním). V textu *John Dewey and Eugenio Coseriu on Creativity and Alterity in Language* (str. 29–40) poukazuje Munteanu na styčné body mezi pojetím jazyka u Coseria a amerického filozofa Johna Deweyho; sám Coseriu Deweyho velice oceňoval. Článek *On the Necessity of Free Speech in Science* (str. 41–47) tematizuje dnes opět důležitou otázku svobody myšlení ve vědě, tak jak je reflektována v díle Coseriově, opět u Deweyho a také u britského filozofa R. G. Collingwooda. Upozorňuje se především na spjatost intuice (teorie, nereflexivního vědění) a exprese (investigace, reflexivního vědění) jakožto dvou po sobě následujících aktů vědeckého úsilí. Text *Prolegomena to a Better Definition of Intercultural Communication: The Concept of Culture* (str. 49–57) je zamyšlením nad tím, jak definovat kulturu a interkulturní komunikaci. Mezi formy aktivity, které kulturu konstituují, počítal Coseriu celkem tradicionalisticky jazyk, umění, náboženství, mýtus, vědu a filozofii.

Druhý oddíl knihy sdružuje texty k hermeneutice a textové lingvistice. V textu *Eugenio Coseriu and the Hermeneutical Principle of Trust* (str. 61–71) autor předvádí, jak Coseriu pojímal tzv. princip důvěry (*principle of trust*) při přístupu k textu, a srovnává jej s Griceovým principem kooperace (který byl představen později a je podle autora méně komplexní). Následující příspěvek *Aberrant Decoding and Its Linguistic Expression* (str. 73–92) je věnován pojmu *aberrant decoding*, zavedenému v roce 1965 Umbertoem Ecem (*decodifica aberrante*) a užívanému od té doby v sémiotice a komunikačních studiích pro případy, kdy vzniká neshoda, záměna významu mezi odesílatelem a příjemcem zprávy (slavný Ecův příklad zní: *I Vitelli dei romani sono belli* s rozdílnou interpretací podle toho, jestli je dekodován jako text latinský, nebo italský). Autor zdůrazňuje roli kontextu pro vznik takového rozdílu významu a definuje pojem nově jako neporozumění významu textu kvůli neznalosti (nebo nedostatečné znalosti) kódu nebo kontextu. Pevnější oporu pro zkoumání těchto případů pak nalézá v Coseriově teorii jazyka. Článek *From B. P. Hasdeu's Noematology to E. Coseriu's Skeology* (str. 93–104) uvádí paralely mezi jazykovou teorií B. P. Hasdea, asi nejvýznamnějšího rumunského lingvisty 19. století, a jazykovou teorií Coseriovou, konkrétně v oblasti zkoumání vztahu mimojazykové reality

a jazyka. Ukazuje se, že Hasdeu anticipoval některé pozdější Coseriovy myšlenky. Článek *On Motivated Literary Character Names* (str. 105–113) pojednává o způsobech, jak lze jména postav v literárních textech užívat ve významotvorné funkci, a o tom, jak se na věc dívá Coseriova textová lingvistika.

Třetí oddíl obsahuje příspěvky lexikologické a frazeologické. V textu *Approaching Synonymy from the Integral Linguistics Point of view* (s. 117–133) autor uvádí Coseriovy (nesoustavné) myšlenky k otázce synonymie v jazyce, jejich rozpracování v díle Coseriových žáků (Gauger, Geckeler, García-Hernandéz, Salvador Caja) a především svou vlastní koncepci, včetně klasifikace různých druhů synonymie. Článek *On the Importance of Coseriu's Three Types of "Linguistic Competence" for the Study of Phraseological Units* (str. 135–147) využívá Coseriovo rozlišení tří druhů jazykové kompetence – elokuční, idiomatické a expresivní – k výzkumu frazémů. Další příspěvek s frazeologickou tematikou pojednává o tom, pro co Coseriu razil termín opakovaná řeč (*discurso repetido*, *wiederholte Sprache*, *repeated speech*), tedy vkládání/citování ustálených spojení v jazykových projevech (*Tradition and Innovation in the Study of Repeated Discourse. The "Collage Technique"*, str. 149–166). Autor jednak ukazuje, že a jak se tématem zabýval už řecký řečník Hermogenes z Tartu (2. stol. po Kristu), jednak diskutuje možnosti vnitřní klasifikace tohoto jevu. Oddíl uzavírá text *On the Tolerant "Masculinity" of the Romanian Language* (str. 167–173), věnovaný genderové lingvistice a jejímu obvyklému tématu, otázce rodu v jazyce.

Na konci knihy je připojen seznam literatury (str. 175–189). Jako příloha je pak publikováno originální znění všech citací rumunsky psaných prací, které byly uvnitř textů citovány v autorově překladu do angličtiny (str. 191–199). Knihu uzavírá jmenný rejstřík (str. 201–204).

Jak vidno z názvu výboru, autor se na nastolovaná témata chce dívat především ze dvou aspektů, tradice a inovace, a to jak v jazyce jakožto objektu zkoumání, tak v lingvistice. Zatímco zkoumání tradice a inovace v jazyce čili vlastně neproměnlivosti a proměnlivosti jazyka (a jejich vztahu) je spíše samozřejmé, zohledňování tradice a inovace v lingvistice je dnes naopak dosti nesamozřejmé. Nejobecnějším přínosem knihy je proto jasné stanovisko k potřebě a přínosnosti lingvistické historiografie, a to nejen pro ni samu, ale především pro samotný lingvistický výzkum. Autorovo vyjádření z předmluvy knihy si zaslouží být ocitováno *in extenso*: „We observe all the time the appearing and development of new trends in science (including in language sciences) which completely ignore the sound tradition of the respective field, as well as the valuable results obtained by their forerunners. One might say that some scientists aim at being as original as the artists who want to “break with tradition”. I have learnt from Eugenio Coseriu how important it is to apply the *principle of tradition* in linguistics, how important the knowledge of the history of linguistic ideas is. Such an ethical attitude (scientifically speaking) does not only imply bringing back to life some old ideas, but it also offers us the possibility of confirming our own intuitions thanks to the dialogue, beyond time, with great thinkers“. Konkrétnější zásluha autora pak spočívá ve zprostředkování těch Coseriových myšlenek, které poněkud zapadly, protože se nacházejí v textech psaných rumunsky.

Po ediční stránce lze publikaci vytknout máloco. Jen v seznamu literatury chybí studie A. Mehrabiana diskutovaná na str. 81–82 a Karl Bühler vystupuje v textu (str. 159) i v rejstříku

jako Buhler. Kdo se bude chtít zabývat filozofickými, textovělingvistickými a lexikologickými aspekty Coseriova díla, nebude moci knížku pominout.

Vít Boček

Czech Language Institute of the CAS

Veveří 97, 602 00 Brno

Czech Republic

vitbocek@gmail.com